

Interview: “Wat denkt u zo in het algemeen over alles?” (2)

1 november 1984

Auteur: Luuk van Waes

Volume: 14

Nummer: 5

Pagina's: 34-47

Documenten

- [vonk_jrg14_049.pdf](#)

interview wat denkt u zo in het algemeen over alles 2 in een eerste deel van dit artikel vonk jrg 14 nr 3 presenteerden we een aantal mogelijkheden om naar interviews te luisteren we benaderden dit luisteren vanuit drie invalshoeken soorten interviews de informatiege richteid de ruimere context de inzichten die hierbij werden opgedaan vormen in feite de basis van dit tweede deel in dit tweede deel zullen we vooral ingaan op de manier waarop je een interview kan opstellen en afnemen in een aantal stappen schetsen we het verloop van een interview vanaf de voorbereidingsfase tot en met de presentatie naast een beschrijving van elke stap voorzien we ook telkens enkele inoefeningsmogelijkheden alles wat hier beschreven staat richt zich in de eerste plaats op het interview toch willen we er in deze inleiding nog eens op wijzen dat het niet in de eerste plaats onze bedoeling is leerlingen op te leiden tot interviewers wel willen we bijvoorbeeld via de technieken van het vragen stellen proberen de vaardigheid van de leerlingen op het vlak van de gespreksvoering in het algemeen te vergroten hoe dat in de praktijk kan gebeuren bespreken we meer uitgebreid in de slotbeschouwing we gaan ervan uit dat de technieken die aan de basis liggen van een interviewmethode in feite dezelfde zijn als die voor het voeren van een dagdagelijkse dialoog zij het dan dat we deze technieken in het laatste geval minder expliciet hanteren het is nu juist deze expliciete die het mogelijk maakt om de methoden van de gespreksvoering duidelijk te schetsen en op te splitsen in deelvaardigheden vandaar onze keuze om a d h v het interview de mondelinge taalvaardigheid van leerlingen te verbeteren het maken van een interview we onderscheiden drie grote fasen bij het maken van een interview 1 voorbereiding van het interview 2 afnemen van het interview 3 verwerken van het interview alhoewel elke fase in feite onlosmakelijk verbonden is met de andere kiezen we hier om didactische redenen toch voor een geïsoleerde behandeling 34 vonk 1984 14de jg nr 5 voorbereiding van het interview bij de beschrijving van deze voorbereidende fase willen we de volgende elementen onderscheiden de oriëntatie van het interview het opstellen van de vragen het ontwerpen van een interviewplan het maken van een afspraak een eerste punt

in deze voorbereidingsfase is dus de oriëntatie van het interview maar wat is het probleem wat wil ik daarover te weten komen wie zal ik daarover interviewen wat ben ik van plan met het interview wie is de doelgroep deze vragen vormen het fundament van het interview op basis van de doel formulering bijvoorbeeld zal men o a bepalen welk soort interview men zal afnemen cf deel 1 en op welke manier bijvoorbeeld als het de bedoeling van het interview is om persoonlijke informatie te krijgen gevoelens los te weken dan heeft dit tot gevolg dat men zal kiezen voor een interview sfeer waarin de interviewee veel ruimte wordt gegeven dus een zacht non directief interview vrij attitude model is het daarentegen de bedoeling een duidelijk standpunt te achterhalen over een belangrijk en omstreden nieuwstema dan zal de sfeer van het interview veel gespannen zijn er zullen veel meer en sterker gerichte vragen gesteld worden een hard directief interview dus de tweede stap binnen de voorbereiding is het opstellen van de vragen aanvankelijk bekommeren we ons nog niet over de vorm waarin de vragen gesteld worden maar richten we onze aandacht voornamelijk op de inhoud we proberen zo veel mogelijk vragen te verzinnen rond het interviewthema de twee criteria die we hierbij kunnen hanteren zijn 1 gerichtheid op de doelgroep publiek 2 inhoudelijke volledigheid suggestie voor inoefening de inoefening hiervan kan het best gebeuren aan de hand van een concreet voorbeeld thema persoon die we hierover gaan interviewen bedoeling en bepalen van een doelgroep we schrijven het thema op het bord en organiseren een brainstorming een alternatieve vorm hiervoor is bijvoorbeeld de stille discussie er liggen twee krijtjes ter beschikking van de leerlingen hiermee mogen ze vragen en bedenkingen in verband met het thema op het bord schrijven er mag een mondelinge commentaar geleverd worden we 1 schriftelijke en er mogen nooit meer dan twee leerlingen tegelijkertijd aan het bord staan duur 10 a 15 minuten bedoeling is het thema in zoveel mogelijk facetten te bevragen rekening houdend met de gestelde criteria dit veronderstelt natuurlijk 35 dat de leerlingen reeds enige vertrouwdheid hebben met het onderwerp anders is voorafgaand onderzoekwerk om vertrouwd te geraken met de problematiek onontbeerlijk op de hoogte zijn van het onderwerp is een minimumvereiste wil je een degelijk interview afnemen een derde probleem dat zich stelt is de ordening en de selectie van de vragen in de veelheid van vragen proberen we een structuur aan te brengen om zo te komen tot een interviewplan de bedoeling van een interviewplan is dat het kan dienen als logische leidraad voor het interview zelf wat niet wil zeggen dat het tijdens het interview strikt zal moeten gevolgd worden we onderscheiden in de structuur van het interviewplan twee basisvormen waarbinnen we een aantal tussenvormen kunnen situeren 1 fuik de interviewer iter start met een aantal vragen alvorens bij het eigenlijke onderwerp uit te komen de geïnterviewde interviewee kan dan zijn gedachten bepalen en al vertellend mogelijk zelf bij het onderwerp uitkomen de interviewee hoeft dan geen suggestieve vragen te stellen en de interviewee voelt zich niet meteen bedreigd en bepaalt eigen tempo 2 omgekeerde fuik de interviewer start met concrete detailvragen en komt uit bij een algemeen probleem bijvoorbeeld discriminatie de interviewee ontwikkelt zo de mening van de interviewee cf santbergen 69 naast deze algemene structuur zijn er nog een aantal richtlijnen die kunnen helpen om de vragen te ordenen en te selecteren hierbij geven we ook enkele tips om vragen te her

formuleren groepeer de vragen zoveel mogelijk per sub thema kijk na of je vragen geen overlappings of herhalingen bevatten stel relevante vragen vragen die in functie staan van je interviewdoel vermijd zo veel mogelijk abstracties en algemeenheden cf wat denkt u zo in het algemeen over alles vermijd dubbele vraagstelling een vraag die eigenlijk twee vragen bevat bepaal nauwkeurig waarom je kiest voor een open of een gesloten vraag open vragen zijn vragen waarbij de gesprekspartner in principe alle kanten mee op kan b v kunt u me daar iets over vertellen ze stimuleren de idee uitvoerig in te gaan op een bepaald thema gesloten vragen daarentegen beperken het aantal keuzemo gelijkheden voor de idee b v ja nee vragen hoe oud bent u bij dergelijke vragen blijft het initia tief vooral aan de kant van de interviewer dit kan bijvoorbeeld belangrijk zijn als je harde antwoorden wilt uitlokken cf o a steeghouder 1984 307 36 suggestie voor inoefening vanuit de vragenhoos cf vorige inoefening laten we de leerlingen een interviewplan opstellen bij wijze van voorbeeld geven we hier een ongeordende lijst van vragen cf van outrijve de leerlingen moeten de overbodige vragen schrappen onduidelijke formuleringen aanpassen de vragen logisch ordenen op welke manier maakt u van dit centrum een welvarende dienst krijgt het centrum voldoende steun en van wie hoeveel centra zijn er nodig in ons land worden er voorwaarden gesteld om gebruik te maken van de diensten van het centrum welke leeftijdscategorie bezoekt het centrum het meest in welk jaar werd het centrum opgericht hoeveel jongeren maken gebruik van het centrum waarom komt de jeugd bij u waarover gaan de meeste vragen is het centrum voldoende uitgerust om elk probleem te lijf te gaan bestaat er nog kans op uitbreiding wat is jeugdbeleid weet de jeugd het centrum liggen maken de scholen in voldoende mate gebruik van uw diensten zijn de mensen tevreden over uw informatie wie heeft het centrum opgericht en waarom rest nog de uiteindelijk afspraak met de persoon in kwestie om deze voorbereidende fase af te ronden het spreekt vanzelf dat dit ook reeds kan gebeuren voor het opstellen van de vragen afhankelijk van de relatie met de betrokkene en de tijdsdruk kan dit per brief per telefoon of via persoonlijk contact soms kan het interessant zijn de hoofdvragen op voorhand te presenteren aan de idee of soms zal die er om vragen voor en nadelen hiervan zijn moeilijk algemeen weer te geven en moeten per geval bekeken worden verdere informatie cf lutzgart simoens interview met koningin fabiola juni 1984 suggestie voor inoefening rollenspelen waarin een afspraak wordt gemaakt hoe open ik een gesprek telefonisch direct hoe stel ik mezelf voor hoe reageer ik bij toestemming aarzeling weigering hoe maak ik een concrete afspraak het schrijven van een brief het afnemen van een interview bij deze fase behandelen we achtereenvolgens structurele opbouw het belang van het publiek 37 het belang van het vragenstellen het belang van het luisteren technische aspecten reactiemogelijkheden van de idee onder structurele opbouw verstaan we de manier waarop de interviewer zijn interview inleidt hoe hij zijn doel probeert te bereiken en hoe hij zijn interview afrondt de meeste interviews beginnen met een aantal formaliteiten begroeting korte kennismaking of voorstelling met als bedoeling de partner op zijn gemak te stellen en eventueel een kader te creëren voor een publiek daarna kan dan kort de bedoeling van het interview uiteengezet worden deze introductie wordt natuurlijk ook sterk bepaald door het gekozen medium een

voorbeeld goeiedag meneer roosen ik ben jan boots van het zesde jaar in het kader van een projekt rond schoolmoeheid wilden we graag horen wat u als leerkracht over dit probleem denkt mag ik u een eerste vraag stellen de eerste vraag die hierop volgt is erg belangrijk daar zij de richting bepaalt waarin het verdere gesprek zal verlopen of ook fuikstructuur soort interview een andere factor die structureel determinerend werkt is de machtsverhouding die de relatie tussen de beide partners kenmerkt de iter moet er zich namelijk duidelijk van bewust blijven dat hij als iter de leiding over het gesprek heeft gelijk welke functie de itee ook bekleedt vaak zien we immers dat de iter zich zijn rol van interview laat ontfutselen en zich bijvoorbeeld als ondergeschik te gesprekspartner opstelt of zich laat verleiden om in discussie te treden met de itee op die manier gaat het interview vaak aan zijn doel voorbij een ongeschreven regel is dat het laatste woord steeds aan de itee is de iter rondt enkel af met een dankbetuiging wanneer men eindigt met een samenvatting of een opmerking dan bestaat immers het risico dat de itee weer zal antwoorden ook komt dit vaak de objectiviteit niet ten goede enkele mogelijkheden om een interview af te sluiten zijn nog een laatste vraag dank u wel voor dit gesprek itee vragen nog een laatste opmerking te maken indien het interview vanzelf is afgelopen niets toevoegen maar alleen bedanken suggestie voor inoefening de beste manier om de structurele opbouw vast te zetten is in de klas enkele interviewaanzetten respectievelijk uitleidingen te scenen 38 wat het bewaren van de interviewersrol betreft kan je binnen een rolspel de itee een rolomschrijving geven waarbij hij moet proberen in discussie te treden met de iter zelf vragen moet proberen stellen een tweede aandachtspunt dat we willen bespreken is het belang van het publiek we wezen reeds op het criterium van de publieksgerichtheid van vragen i v m de orientatie van het interview het is namelijk belangrijk dat we duidelijk voor ogen houden voor wie we het interview in feite zullen afnemen op basis daarvan zullen we o a bepalen of we vragen zullen stellen waarop we eigenlijk het antwoord al weten bijvoorbeeld wanneer het onze bedoeling is een niet deskundig publiek over een bepaalde problematiek te informeren wanneer we echter een interview afnemen om informatie in te winnen voor onszelf dan zijn dergelijke vragen natuurlijk totaal overbodig beoogde publiek iter zo zal men ook veel direkter bepaalde succes effecten nastreven bij een life interview met publiek denken we maar aan het voorbeeld dat h meddens 1984 53 aanhaalt hij verhaalt hoe sonja barend haar interview met de voorzitter van de in opspraak gebrachte slavenburgse bank begint met de woorden komt u zitten zo gaat u lekker zitten zo lang het nog kan nee eh oh oh gelach een derde element en tevens het belangrijkste en moei lijkste is het vragenstellen zelf we hebben reeds een aantal vormelijke normen aangegeven waaraan vragen moeten beantwoorden nu gaan we iets dieper in op de verschillende soorten vragen die het interview zelf richting geven structureel onderscheiden we hoofdvragen op voorhand geconcipeerde basisvragen om het thema te verkennen of interviewplan inhaakvragen vragen ter verduidelijking filtervragen reflectie op het voorgaande stimulerende tussenwerpsels vooral deze laatste categorie de inhaakvragen leveren dikwijls heel wat moeilijkheden op en het is nu juist de kunst van het interviewen om zo direct en zo gevat mogelijk in te haken op de antwoor-

den van de itee een grondige voorbereiding van een interview garrandeert der halve niet het succes van een interview suggestie voor inoefening in taal vandaag 3 p 84 85 vonden we een oefening die er op gericht is de leerlingen bewust te maken van de noodzaak van inhaakvragen 39 twee leerlingen worden na v dit tekstje alsdebel geïnterviewd zij kunnen misschien beter hoortde even de klas uitgaan rhetniet iedereen maakt ik ben 15 jaar en zit in de der a een goede openingsvraag voor het inter de klas van een gymnasium view de andere moeten al improviserend waarschijnlijk komt het pro gesteld worden tijdens het interview bleem dat ik u wil voorleggen deze zijn dus afhankelijk van wat de ook op andere scholen voor itee zegt het is niet wereldschokkend b minstens vier vragen die tijdens het maar loch sorts wel echt ver hele interview gesteld worden bij velend het gaat hier om bij ors op school zijn er enkele het interview mag je alleen van deze leraren die als de bel gegaan vragen gebruik maken is loch doorgaan met de les twee vrijwilligers nemen het interview ze hebben bijvoorbeeld net af het eerste interview verloopt volgens een vraag gesteld waarop nog een antwoord moet komen en principe a het tweede volgens principe als er leerlingen zijn die aan b stalten maken om te vertrek daarna volgt een nabespreking ken als de bel is gegaan dan worden die leraren boos ik bepaal wanneer de les is af gelopen zeggen ze dan soms duurt het dan nog ver scheidene minuten voor we weg kunnen die gaan dan van onze pauze af mijn vraag is wie bepaalt het einde van de les de kraar of de be een inhaakvraag kan met verschillende bedoelingen gesteld worden ze kan erop gericht zijn een bepaalde thematiek verder uit te diepen verduidelijking te vragen de itee te confronteren met tegenspraken de itee te dwingen een standpunt in te nemen de itee te stimuleren verder te praten ook vormelijk kunnen de inhaakvragen erg verschillend zijn het doorvragen kan bijvoorbeeld op een heel open manier gebeuren maar ook erg gesloten b v a ik heb vorig jaar nogal veel problemen gehad met het invullen van mijn bijverdiensten op het belastingsformulier b open hoe bedoel je dat gesloten ben je er desondanks uitgekomen steehouder 1984 313 ook het samenvatten van een deel van het gesprek kan een vorm zijn die gehanteerd wordt bij het formuleren van inhaakvragen hiermee kan men ondermeer een ease van het interview afsluiten controleren of het onderwerp voldoende is uitgediept de lijn van het interview weer opnemen na een afdwaling ook herhalingen en reflecties houden vaak een uitnodiging in aan het adres van de itee bijvoorbeeld om het voorgaande verder uit te diepen of te verduidelijken 40 suggestie voor inoefening reflecteeroefening a stelt een probleem aan de orde b reflecteert d w z vat samen in eigen woorden wat hij meent dat a bedoeld heeft wanneer a het daarmee niet eens is reflecteert b opnieuw slechts na goedkeuring van de reflectie door a mag b reageren dan reflecteert a enz een procedurebewaker c zorgt ervoor dat dat de regels in acht worden genomen en maakt eventueel aantekeningen over de kwaliteit van de reflecties de rollen wisselen na 10 i 15 minuten bij drie oefeningen is de oefening rond daems 1982 224 doorvraagoefening a stelt een probleem b gaat op het probleem in door informatieve of opinierende vragen to stellen a moet daarop antwoorden op die manier moet het probleem duidelijker worden b moet ook enkele malen reflecteren c bewaakt de procedure welke vragen worden gesteld wordt het probleem echt uitgediept enz met drie wisselingen

is ook dit gesprek rond daems 1982 224 in de leidse moedertaal didactic vind je enkele suggesties voor de nabespreking p 128 129 meneer mag ik u iets vragen meneer mag ik u iets vragen ja ga je gang hoe vindt u dat nou we hebben vanavond een klasseavond en nu hebben we voor duits ontzettend veel huiswerk voor morgen opge kregen tja dan zal meneer van sterkenburg daar zijn reden voor gehad hebben we presenteren de leerlingen de bovenstaande conversatie en laten hen enkele mogelijke manieren bedenken hoe ze deze dialoog zouden kunnen verderzetten in taal vandaag 3 p 82 83 kan je enkele voorbeelden vinden van dergelijke verderzettingen met inhaakvragen hoe doen zij het ook het beluisteren van interviews waarin deze technieken expliciet worden toegepast of waarin ze juist niet worden toegepast biedt hier heel wat mogelijkheden cf deel 1 e en van de meesters op dit vlak is marcel van dam in bijlage vind je een beschouwing van nico scheepmaker n a v de achterkant van het gelijk waarin je een mooi staaltje krijgt van de doorvraagtech niek een vierde element dat belangrijk is bij het afnemen van een interview is het luistergedrag van de interviewer dat aandachtig luisteren van groot belang is bij een interview hoeft geen betoog probleem is alleen wat is aandachtig luisteren we willen hier ingaan op twee aspecten van het luisteren in de breedste zin nl hoe hanteer je stiltes en wat is actief luisteren 41 in veel interviews is het zo dat de interviewer toch enige bedenktijd nodig heeft na bepaalde vragen vaak zien we dan dat de interviewer de stilte kost wat kost probeert vol te praten hetzelfde doet zich voor bij een stilte na een antwoord het hanteren van stiltes brengt echter rust in het interview en is dikwijls een stilzwijgende uitnodiging aan het adres van de interviewee om verder te gaan of zichzelf te verduidelijken sterker soms dan een onstuitbare woorden vloed actief luisteren is in feite zwijgen met woorden bedoeling is door stimulerende tussenwerpsels mmm ja of door het herformuleren van het gezegde je interesse te tonen aan de interviewee en hem op die manier te overtuigen om verder te praten wat de technische aspecten betreft zoals het gebruik van een bandopnemer cassette of videorecorder verwijs ik graag naar het artikel van mark baeyens en f jansen 1980 hierin besteden ze ruim aandacht aan het opnemen van een interview de recorder microfoons banden opnamecondities ook voor enkele beschouwingen omtrent de reactiemogelijkheden van de interviewee verwijzen we naar een bijdrage van mark baeyens in taal in stukjes p 192 194 in dit artikel gaat hij o a in op de problemen waarin een interviewer kan belanden wanneer de interviewee geen enkel ernstig antwoord wil geven de interviewee de bal terugspeelt wat dacht u er zelf van bepaalde vragen letterlijk opneemt enz verwerken van het interview wanneer het niet om een interview gaat in aanwezigheid van een publiek dan biedt de verwerking nog heel wat mogelijkheden om het interview optimaal publieksgericht te maken deze verwerking is daarom ook een probleem apart een uitvoerige behandeling zou ons binnen dit kader te ver brengen wel willen we hier enkele aandachtspunten aanstippen we verwijzen ook graag naar het artikel van agnes duys in vonk jrg 14 nr 2 p 18 20 een eerste element waarop we willen wijzen i v m de verwerking is het onderscheid dat men dient te maken tussen het monteren van een interview ter beluistering met weglatingen en eventuele herschikkingen en het uitschrijven van een interview bij het uitschrijven hebben we in de eerste plaats te maken met een belangrijk registersverschil tussen spreker en

schrijftaal een transcriptie van een interview toont dit heel duidelijk aan ten tweede vereist een interview verslag een grotere inhoudsdichtheid alles wat niet onmiddellijk ter zake is en niet direct op het interviewdoel gericht is moet zoveel mogelijk weggelaten of ingekort worden 42 suggestie voor inoefening in van haeren 1982 51 53 vonden we een oefening waarbij een transcriptie van een interview wordt gegeven daarna volgen drie interview verslagen een geciteerd verslag een naverteld verslag een combinatie van beiden hiermee illustreert hij duidelijk de belangrijkste verwerkingsmogelijkheden bovendien varieert het doel en de doelgroep van elk verslag dat doel en het publiek bepalen in grote mate de uitwerking wegens plaatsgebrek kunnen we dit voorbeeld hier echter niet overnemen ook de inleiding van een interviewverslag is erg belangrijk deze vormt immers de uitnodiging aan het publiek om dit aan te tonen kan men best een aantal geschreven inleidingen verzamelen humo is hiervoor een goede bron en ze aan de leerlingen als inspirerende voorbeelden presenteren eventueel na analyse van bepaalde technieken van sfeerschepping voorstelling slotbeschouwing wanneer alle deelvaardigheden zijn ingeoeffend moeten we de leerlingen de kans geven deze vaardigheden te integreren dit kan in de klas gebeuren of er buiten bijvoorbeeld in het kader van een thema of project of anderszins 1984 interessant is dat we dit materiaal vastgelegd op cassette of video daarna niet alleen inhoudelijk gaan gebruiken maar ook technisch evalueren samen met de leerlingen cf deel 1 luisteren naar interviews het belangrijkste is echter dat er een regelmatige transfer plaatsvindt waarbij de leerlingen zien dat de technieken ook toepasbaar zijn op andere dialogische situaties dit was trouwens het uitgangspunt van dit artikel probleem hierbij is natuurlijk dat we binnen de schoolse situatie bijna enkel formele communicatiesituaties doegericht kunnen opzetten informele situaties kunnen in de meeste gevallen enkel maar gesimuleerd worden bijvoorbeeld via rollenspel dit betekent dat de transfer naar informele communicatiesituaties vooral op een reflecterend niveau zal moeten gebeuren maar we moeten tijdens de evaluatie van de deeloefeningen voortdurend wijzen op het belang dat deze technieken kunnen hebben in een gewoon gesprek bijvoorbeeld door erop te wijzen dat actief luisteren ook bij een informeel probleemoplossend gesprek erg nuttig kan zijn of dat het ook bij een alledaagse babbel storend kan zijn dat iemand voortdurend afwijkt van de gesprekslijn we kunnen hierbij proberen deze vrij theoretische beschouwingen te konkretiseren door de ervaringen die de leerlingen hebben met informele gesprekken buiten de klas aan bod te laten komen in de klas 43 bij meer formele communicatiesituaties die we in de klas organiseren is de transfer meestal makkelijker zo kunnen wij bijvoorbeeld bij een discussie een aantal aandachtspunten van de observatie richten op de behandelde technieken vragen als welke hoofdvragen hebben de discussie richting gegeven op welke manier reageerde de discussieleider bij afdwalingen of welke strategieën hanteerden de discussianten om aan het woord te komen blijven interactie structurende informatie hebben allemaal betrekking op een van de deelvaardigheden van het interview op deze manier geven we de leerlingen niet alleen de kans om deze communicatieonderdelen in een andere situatie te beoordelen maar geven we ook de discussianten en zeker de discussieleider de mogelijkheid om in deze discussie de technieken

verder in te oefenen en te hanteren in de hoop bij te dragen tot de ontwikkeling van de mondigheid en de algemene communicatievaardigheid van deze leerlingen. Meneer van de Pol zo zeggen we het linkerbeen naar voren zettend wat denkt u zo in het algemeen van alles ongeloflijkheden. Luuk van Waes, P. E. Jansonstraat 27, 1050 Brussel. Bibliografie voor de algemene bibliografie verwijzen we naar het eerste deel van dit artikel in *Vonk* jrg 14 nr 3. Baeyens M. en Jansen F. 1980. Interview tot tekst in *Tijdchrift voor taalbeheersing* jrg 2 nr 4 p 311-323. Baeyens M. 1982. *Taal in stukjes* standaard educatieve uitgeverij Antwerpen. De Jong W. L. 1973. Het interview. Uitgave Stichting de Jonge Onderzoekers en Kluwer Schoolboeken Educatieboek. Culemborg. Dekker H. 1980. *Didactische werkvormen* een basisboek uitgeverij Educa. Boek Schoolpers. Culemborg. Duys A. 1984. Gasten in de klas in *Vonk* jrg 14 nr 2 p 18-20. 44. Meddens H. 1984. Gaat u zitten zo lang het nog kan. *Conversatieanalyse in de bovenbouw in taalbeschouwing voor gevorderden* Dcn Cahier 15. Malmberg den Bosch Plattel R. 1980. Het tweegesprek in het voortgezet moedertaalonderwijs in *Levende talen* nr 356 p 842-858. Simon B. Sydney 1978. *Naar eigen waarden emotionele en sociale ontwikkeling in het voortgezet onderwijs* deel 2 praktijkboek. Lemniscaat Rotterdam. Steehouder M. E. A. 1984. *Leren communiceren procedures voor mondelinge en schriftelijke communicatie* Wolters Noordhoff Groningen. 2de geheel herziene druk van Haeren H. 1982. *Tussen de regels* extra schrijfvaardigheid Wolters Noordhoff Groningen. Van Oudrijve I. Dossier interview zonder referentie. Vos J. 1976. *Taal vandaag* 3 ten Brink Meppel B. V. Met dank aan Myriam en Roger voor de op en aanmerkingen bijlage uitgeverij Vrij Nederland 14 mei 1983. Meneer Tromp is een zak. Nico Scheepmaker. Meneer Tromp stel u bent onderwijzer u komt de klas binnen en op het bord staat meneer Tromp is een zak. Wat doet u dan ik zou proberen uit te zoeken wie dat gedaan had ik zou de dader vragen zich aan te melden van die gelegenheid maakt hij geen gebruik dat zou me niet verbazen maar dan zou ik hem nog een tweede kans geven die dader kan ook tot twee tellen en hij meldt zich niet dan zou ik het niet onwaarschijnlijk achten dat ik de hele klas strafwerk zou geven maar het zou er dan wel van afhangen hoe kwaad ik was geworden u geeft dus een collectieve straf als u dat zo wilt noemen ja de kinderen blijven allemaal solidair ze vinden u eigenlijk allemaal een zak. Wat doet u dan dan zal ik het incident als gesloten beschouwen maar nu heeft een van die kinderen niet meneer Tromp is een zak op het bord geschreven maar turken stinken 45. Wat doet u dan ik zou de klas ervan proberen te overtuigen dat degeen die dat heeft opgeschreven verkeerd gehandeld heeft zou u dan ook collectief straffen nee nu komt u de klas binnen en u ruikt dat er hasj is gerookt wat doet u dan Bart Tromp politiek columnist van het parool neemt een lange denkpauze in acht Marcel van Dam wacht geduldig dan zou ik echt proberen uit te vinden wie dat gedaan heeft laat u dan de hele klas bij voorbeeld op zaterdag terugkomen ik zal elke leerling gelegenheid geven om mij prive in te lichten wie het gedaan heeft u zou ze dus een voor een overhalen om hun kameraad te verraden als u het zo noemen wilt enzovoort de achterkant van het gelijk over solidariteit bij de vara op 1 mei als je Marcel van Dam bezig ziet en hoort krijg je de indruk dat er geen enkele reden is om ooit met dit programma te stoppen elk onderwerp lijkt bruikbaar maar dat zal wel zinsbedrog zijn je merkt aan de manier waarop Marcel van Dam zijn vragen stap voor

stap stelt dat hij tevoren uitvoerig gebrainstormd heeft en nagedacht heeft over de antwoorden die hij mag verwachten en over de beste voortzetting na elk antwoord toch kan het niet zo zijn dat hij voor elk antwoord een volgende variant heeft klaar liggen want het aantal mogelijke antwoorden moet net als bij schaken schier onein dig zijn ik bedacht dit toen ik mee zat te denken tijdens marcel's dialoog met bart tromp want een van de sterke punten van de achter kant van het gelijk is dat je er als kijker niet passief naar kunt zitten kijken maar voortdurend bezig bent jouw antwoord op de gestelde vraag te formuleren en je vervolgens of te vragen hoe dan van d'ams voortzetting zou zijn geweest laten we de dialoog die ik zo natuurge trouw mogelijk heb gereconstrueerd nog eens even overdoen maar dan met mijn eigen antwoorden meneer scheepmaker stel u bent onderwijzer u komt de klas binnen en op het bord staat meneer scheepmaker is een zak wat doet u dan staat er echt meneer scheepmaker ja dat vind ik al heel beleefd er is maar een meisje in de klas dat niet gewoon scheepmaker is een zak zou schrijven goed laten we dan zeggen dat er staat scheepmaker is een zak dan zou ik een krijtje pakken en eraan toevoegen elijk ingesteld persoon of agenda kwijt u zou dus niet willen weten wie het geschreven heeft nee niet zolang ze niet schrijven scheepmaker is een fascist goed u krijgt uw zin ze schrijven scheepmaker is een fascist en u schrijft er niet met een krijtje enhater achter wat dan ik zou briefjes uitdelen en ze vragen daarop eens of oneens te schrijven de telling zou dan uitwijzen of het geschrevene een dag op het bord mag blijven staan of verwijderd wordt u zou dus niet per se willen dat de dader zich meldde en dan op die manier bewijzen dat ik een fascist was nee dank u feestelijk ook niet als ze allemaal eens op hun stembriefje hebben geschreven dan zou ik na schooltijd een extra uur geven met taart en frisdranken waarin ik op sofistieke wijze door het stellen van opeenstapelende 46 vragen aan al die jongens en meisjes erachter zou trachten to komen wat ze van fascisme weten en wat zij daar eigenlijk onder verstaan wat zou dan bij voorbeeld uw eerste vraag zijn wel ik zou zeggen harry stel je bent onderwijzer je komt de klas binnen en op het bord staat harry is een fascist wat zou je dan doen 47